

A MAGYARORSZÁGI EURÓPA TÁRSASÁG

HOZZÁSZÓLÁSA

Majtényi László-Somodi Bernadett

Legyen köztársaság!

Alkotmánypolitikai vázlat Magyarország politikai válsága idején c.
vitairatához

A Magyarországi Európa Társaság (MET) politikai pártoktól független civil szervezetként kíván bekapcsolódni a liberális demokrácia jövőjéről folyó szakmai és közéleti vitába. A MET üdvözli az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet vitairatát az alkotmányosság helyreállításáról és az erről szóló nyilvános vita kezdeményezését. Különösen támogatjuk, hogy e vitába nemcsak és nem elsősorban a politikai pártok, hanem az alkotmányossági kérdésekben valamilyen módon érintett civil szervezetek és független civil szakértők is hallathatják hangjukat. Mind a kezdeményezést, mind a hozzászólásokat és azok majdani közösen kialakított szintézisét azért tartjuk fontosnak, mert ma már, az Orbán-rezsim természetének sokoldalú elemzése után, el kell indulni az ország demokratikus jövőjének megteremtéséhez vezető úton.

A MET érdeklődésének és tevékenységének középpontjában az Európai Unió, illetve Magyarország uniós tagsága áll. Célja, hogy az egységesülő Európa eszméjét támogassa és a közös európai értékrendet képviselje - Magyarországon és külföldön egyaránt. E küldetésből kiindulva, a vitaanyaghoz elsősorban az európai értékek érvényesítésének követelményét, valamint az ország Európai Uniói tagságából fakadó alkotmányos következményeket szem előtt tartva kívánunk hozzászólni. Megszólalásunkat a témában annál is inkább szükségesnek és időszerűnek tartjuk, mert a jelenlegi migrációs krízis mai és

jövőbeni kezelése tekintetében is elválaszthatatlan az alkotmányos és európai értékek együttes érvényesítése mind a hazai politika kialakításában mind annak az Európai Unió intézményeiben való képviselete során.

1. Egyetértünk a vitairatnak azzal a megállapításával, hogy a magyar államnak és alkotmányának nem lehet világnézete, de szükségképpen elkötelezettnek kell lennie a jogállamiság, a demokrácia és az emberi jogok érvényesülése mellett. Hiányoljuk azonban, hogy a tanulmány egyáltalán nem tér ki arra: **az új Köztársaságot az Európai Unió keretei között képzeljük el, azt a közös európai értékek tiszteletben tartásával kívánjuk megvalósítani és működtetni.**

Ennek érdekében, meggyőződésünk szerint, az új Alkotmánynak mindenekelőtt deklarálnia kell, hogy a magyar állam közös európai, valamint magyar vívmányként tekint az európai integrációra, a tagállami szuverenitás-megosztásnak az EU-ról szóló Szerződésben elért szintjére, az uniós intézményrendszerben való részvétele során ennek fejlesztésére törekszik. Az európai integráció csorbítását, visszafordítását Magyarország érdekeivel ellentétesnek ítéli. Következésképp a magyar Alkotmány garantálja polgárai számára a jogállamiságnak, a demokráciának és az emberi jogoknak legalább az EU-ról szóló Szerződésben rögzített mértékét és minőségét is. Garantált alapértékeit az Alkotmány – az európai integráció történetére és a tagállamok közös alkotmányos hagyományaira alapozva – minimum a következőkben határozza meg és értelmezi:

- a béke megőrzése Magyarországon és az Európai Unióban egyebek között a nemzetközi együttműködés, a politikai párbeszéd és a gazdasági együttműködés révén, a nemzetközi fejlesztési- és segélypolitikában, szükség szerint nemzetközi katonai missziókban való aktív részvétellel.

- az alapvető szabadságjogok megőrzése Magyarországon és az Európai Unióban az EU-ról szóló Szerződés részét képező, az Európai Unió Alapjogi Chartájába foglalt egyéni és kollektív szabadságjogok szükségtelen és aránytalan korlátozástól mentes érvényesítésével és az elvek érvényesülésének intézményi garanciáival.
- konszenzuális demokrácia Magyarországon és az Európai Unióban, amely a szubszidiaritásra, a hatalommegosztás elvére és az arányos választási rendszerre épül.
- befogadó egyenlőség Magyarországon és az Európai Unióban a nem, faj, bőrszín, származás, nyelv, vallás, politikai meggyőződés, életkor, fogyatékoság, szexuális orientáció alapján való diszkrimináció tilalma alapján, valamint a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges bevándorlása esetén e személyek ideiglenes védelmét és a velük való emberséges elbánást biztosító közös rendszer kialakításával és működtetésével.
- társadalmi szolidaritás Magyarországon és az Európai Unióban egyebek között a szociális piacgazdaság érvényesítésével, a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemmel, a generációk közötti, valamint az EU tagállamai közötti szolidaritás révén.
- fenntartható fejlődés Magyarországon és az Európai Unióban, amely egyensúlyt hoz létre a gazdasági növekedés és a környezetvédelem szempontjai között, miközben figyelemmel van a világ más részeinek környezeti állapotára is.
- jó kormányzás Magyarországon és az Európai Unióban, amely épít a társadalmi részvételre, és melynek fő elemei a tájékoztatás, a konzultáció, az együttműködés és a különböző, egymásnak ellentmondó érdekek egyeztetése; jellemzője a minőség, az átláthatóság, az elszámoltathatóság.

Úgy véljük, a magyar Alkotmány és az Európai Unióról szóló Szerződések fenti típusú, mélyebb „integrációja” bizonyos garanciát nyújthatna azzal szemben,

hogy bármely aktuális kormányzat – visszaélve az uniós jogszolgáltatás időigényességével - később gyakorlatilag visszafordíthatatlan, a közös európai értékeket és ezzel esetenként a magyar állampolgárságú európai uniós polgárok és vállalkozások érdekeit is csorbító intézkedéseket vezessen be, de annak megakadályozására is, hogy az integráció lebontásában cselekvően részt vegyen, vagy az európai uniós döntéshozatali eljárásban a magyar alkotmányos és európai uniós értékekkel ellentétes értékeket és érdekeket képviseljen.

2. Miután a jelenlegi politikai rezsím rendszeresen „szabadságharcot” folytat az Európai Unió ellen, fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy alkotmányossági szempontból az európai uniós tagságnak nagyobb a legitimitációja, mint magának a jelenlegi Alaptörvénynek, hiszen a Csatlakozási Szerződést a parlament kétharmadának jóváhagyása után népszavazás erősítette meg, míg az Alaptörvény esetében ez utóbbira nem került sor. Erre figyelemmel alkotmányos követelménynek tartjuk, hogy az esetleges (az egyébként általunk még felvetésként is egyértelműen elutasított) kilépés is azonos alkotmányos eljárási feltételekhez (kétharmados többség és népszavazás) legyen kötve, mint a taggá válás volt.

3. Az alkotmányozás kívánatos karaktere meghatározása tekintetében rögzített alapelvvel lényegileg egyetértünk. Megjegyezzük azonban, hogy – elsősorban az azóta megszerzett európai uniós és nemzetközi tapasztalatokra tekintettel - túl kategorikusnak tartjuk azt a megfogalmazást, mely szerint az alkotmányozáskor az 1989 – 2010. közötti alkotmányos hagyományainknak megfelelő alkotmányos megoldásokat „**kell**” választanunk. Kétségtelen, hogy kiinduló pontként az akkor kialakított jó megoldásokat át kell venni, ugyanakkor az idő múlásával felvetődtek olyan megoldások és hiányosságok, amelyeket ma már meg kell haladni, nemcsak a hazai alkotmánybírósági gyakorlat, hanem az összeurópai bírói fórumok (Európai Unió Bírósága, Európai Emberi Jogi

Bíróság) esetjogára, valamint más európai szakértői testületek, mint a Velencei Bizottság állásfoglalásaira is figyelemmel. Ma már alkotmányos alapvetésnek kellene lennie – mind politikailag, mind a joggyakorlatban – hogy az Európai Unió kötelező jogi aktusai mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás tekintetében a hazai jogrendszer részének tekintendők, tehát azokat nem lehet mintegy idegen testként értelmezni. Ezt azonban sajnos mindeközéig - a legkiválóbbak kivételével – sem a politikusi, sem a jogászai társadalomban nem sikerült kellőképpen tudatosítani. A gyakorlati tapasztalatok alapján (amikor a politika egyértelműen kimondja, hogy a nemzetközi bírói ítéleteket nem fogja végrehajtani), a nemzetközi jogi kötelezettségek teljesítése, valamint a nemzetközi jog egyéb eszközei és a magyar jog összhangjának minél szélesebbkörű érvényesítése érdekében erősebben kellene hangsúlyozni, hogy a jogalkotás és a végrehajtás során tekintetbe kell venni a nemzetközi bíróságok jogeseteit és a nemzetközi szervezetek (pl. Európa Tanács) ajánlásait is.

4. Az új Alkotmány megalkotásakor figyelemmel kell lenni az Európai Unió Működéséről szóló Szerződésben (EUMSZ) bevezetett közös monetáris intézményre, vagyis arra, hogy az Unió egy gazdasági és monetáris uniót hoz létre, amelynek fizetőeszköze az euro. Ezzel jogi szempontból nincs összhangban annak **mindenkori hatállyal** való alkotmányos kimondása, hogy a magyar fizetőeszköz a forint. A Csatlakozási Szerződés 4. cikke kimondja, hogy a csatlakozás időpontjától kezdődően, az EUMSZ 139. cikke értelmében vett „eltéréssel rendelkező” tagállamként valamennyi új tagállam részt vesz a Gazdasági és Monetáris Unióban. Ezek az eltérések lehetővé, sőt kötelezővé teszik, hogy az euro bevezetésére csak akkor kerüljön sor, amikor valamely új tagállam minden szempontból felkészült az azzal összefüggő valamennyi követelmény (beleértve a gazdasági- és pénzügypolitikai következményeket is) teljesítésére. Ezért az új Alkotmányban egy olyan megoldást kell találni, amely a jelenlegi helyzet deklarálása mellett (vagyis, hogy a hivatalos fizetőeszköz

jelenleg a forint) olyan eljárást vetít előre, amely az Alkotmány módosítása nélkül, de a legszélesebb szakmai konszenzus alapján és az országgyűlési képviselők minősített többségének egyetértésével dönt az euró bevezetéséről.

5. Egyetértünk azzal és fontos célkitűzésnek tartjuk, hogy az Alkotmány módosítását az eddigieknél szigorúbb feltételekhez kell kötni. E tekintetben azonban jelezzük, hogy néhány - szerencsére elenyésző - esetben európai uniós követelmény írja elő bizonyos kötelezettségek alkotmányos garanciájának megteremtését (pl. az államadósság kérdése). Ezekre az esetekre az Alkotmány legalábbis időbelileg könnyítettebb módosítását lenne célszerű lehetővé tenni, a kötelezettségszegési eljárás elkerülése érdekében.

Nincsenek kétségeink afelől, hogy az európai integrációnak, mint értéknek és követelménynek, sőt a föderációs perspektívának a magyar Alkotmányba való kifejezett beépítése némelyek számára vitára ingerlő lehet. Maximálisan egyetértünk azonban azzal és támogatjuk, hogy az alkotmányjogi és szakmapolitikai szakértők és szervezetek közötti megbeszéléseknek most ideje van, melyek között, mint az európai értékeket képviselő civil szervezet, magunkat is érintettnek tartjuk. Ezért az ilyen egyeztetéseken való részvételre nyitva állunk és azokban közre kívánunk működni.

2015. november hó